

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/71/99

ROZLICZENIA PODATKOWE ZA ROK '98

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Prawie dziewięciu na dziesięciu podatników (88%) deklaruje, że rozlicza swoje dochody osobiste za ubiegły rok według pierwszego, 19-procentowego progu podatkowego. Jedyne co setny (1%) zapłaci podatek według najwyższej stawki.
- ◆ Większość podatników (69%) rozlicza się z urzędem skarbowym samodzielnie, bez pośrednictwa zakładu pracy lub ZUS. Ponad połowa z nich (57%) stwierdza, że wypełnienie PIT-u sprawia im trudność, ale odsetek mających trudności jest nieco mniejszy niż w roku ubiegłym (o 4 punkty).
- ◆ Spośród osób rozliczających się indywidualnie tylko jedna czwarta (26%) sama, bez niczyjej pomocy, wypełnia zeznanie podatkowe. Pozostałym pomagają członkowie rodziny (25%) lub inne osoby (49%).
- ◆ Podobnie jak w roku ubiegłym blisko dwie piąte podatników (38%) planowało swoje wydatki w ciągu roku tak, by móc skorzystać z odpisów podatkowych i ulg, ale ostatecznie skorzysta z nich więcej osób (55%).
- ◆ Od lat najpopularniejszą ulgą są odpisy wydatków na remonty mieszkań (w tym roku deklaruje je 62% korzystających z ulg - wzrost od ubiegłego roku o 4 punkty). Drugą pod względem popularności ulgą stało się odliczanie wydatków na prywatne leczenie (27% korzystających - wzrost o 5 punktów). Nie zmieniła się istotnie liczba odpisujących wydatki na kształcenie i doskonalenie zawodowe (14%) oraz związane z zakupem czy budową mieszkania lub domu (11%). Zmalały odsetki odliczających koszty kształcenia dzieci, wydatki na przyrządy i pomoce naukowe oraz darowizny na szlachetne cele.
- ◆ Tak jak przed rokiem zaledwie co setna osoba deklarująca korzystanie z ulg i odpisów obniży sobie podatek tytułem oszczędzania w kasie mieszkaniowej (1%) lub zakupu działki budowlanej (1%) czy prywatnej renty (1%).

Wkrótce upływa termin składania w urzędach skarbowych deklaracji podatkowych dotyczących dochodów osobistych za rok '98. W latach ubiegłych wielu podatnikom sprawiało trudność wypełnianie PIT-ów. Starano się więc uprościć formularze rocznego zeznania podatkowego, ale czy zrobiono to w dostatecznym stopniu? W porównaniu z poprzednim rokiem niewiele zmieniły się przepisy dotyczące ulg i odpisów, czy zatem - opierając się na ubiegłorocznym doświadczeniu - skorzystamy w tym roku z ulg w podobnym czy też w szerszym zakresie?

Wyniki kwietniowego sondażu¹ przynoszą odpowiedzi na pytania, jak się rozliczamy za rok ubiegły, jak radzimy sobie z PIT-ami oraz z jakich ulg i odpisów korzystamy.

JAK SIĘ ROZLICZAMY

Podatnicy, tzn. osoby, które zobowiązane są do złożenia zeznań podatkowych od dochodów osobistych do końca kwietnia, stanowią zdecydowaną większość respondentów (83%).

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (107), 8-13 kwietnia '99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1092).

Mniej więcej co szósty spośród ankietowanych dorosłych obywateli naszego kraju (17%) zadeklarował, że nie podlega obowiązkowi składania zeznań podatkowych w urzędzie skarbowym, ponieważ nie musi płacić podatku (lub z innych powodów). Najczęściej byli to uczniowie i studenci, rolnicy, następnie gospodynie domowe i inni niepracujący oraz bezrobotni.

Większość podatników (69%) rozlicza się z urzędem skarbowym samodzielnie, prawie co trzeci (31%) zaś składa zeznania podatkowe za pośrednictwem zakładu pracy lub ZUS. Przy tym znaczna część rozliczających się samodzielnie (62%, co stanowi 43% ogółu podatników) złożyła już swoje zeznania podatkowe do połowy kwietnia, reszta zaś dopiero zamierzała to zrobić. Najwięcej zwlekających jest wśród osób z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracowników umysłowych niższego szczebla (zob. tabele aneksowe).

Prawie dziewięciu na dziesięciu podatników rozlicza swoje dochody osobiste za ubiegły rok według pierwszego, 19-procentowego progu podatkowego. Odsetki płacących podatki według wyższych stawek są relatywnie małe. Jedynie co setny podatnik rozlicza się według najwyższego 40-procentowego progu podatkowego.

	CBOS
Według którego progu podatkowego rozlicza Pan(i) swoje dochody osobiste za rok 1998?	
	N=910
Według pierwszego progu -19-procentowego	88%
Według drugiego progu - 30-procentowego	5%
Według trzeciego progu podatkowego - 40-procentowego	1%
Rozlicza się na innych zasadach	1%
Nie pamięta i odmowa odpowiedzi	5%

KŁOPOTY Z WYPEŁNIANIEM PIT-U

Wypełnienie formularza podatkowego na ogół sprawia ankietowanym kłopoty. Wśród podatników, którzy indywidualnie rozliczają się z urzędem skarbowym, więcej niż połowa (57%) stwierdziła, że było to (lub będzie) trudne dla nich.

Tabela 1

Jak Pan(i) ocenia, czy wypełnienie formularza podatkowego - tzw. PIT-u - było/będzie dla Pana(i):	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IV '97 N=727	IV '98 N=672	IV '99 N=630
	w procentach		
– bardzo trudne	16	21	21
– raczej trudne	33	40	36
– raczej łatwe	33	22	24
– bardzo łatwe	12	8	10
Trudno powiedzieć	6	9	9

W porównaniu z rokiem ubiegłym odsetek osób, którym wypełnianie PIT-ów sprawia trudność, nieco się zmniejszył. Przepisy podatkowe nie uległy istotnym zmianom, przydaje się więc doświadczenie z ubiegłego roku, może też jakieś efekty przyniosły próby uproszczenia formularzy podatkowych.

W wypełnianiu PIT-ów pomaga formalne wykształcenie. Wśród tych, którzy rozliczają się indywidualnie, na problemy z wypełnieniem formularza podatkowego narzekało niespełna dwie piąte osób z wykształceniem wyższym (38%), prawie połowa z wykształceniem średnim (48%) i większość - z wykształceniem zasadniczym zawodowym (67%) lub podstawowym (73%).

Tylko jedna czwarta (26%) samodzielnie rozliczających się z urzędem podatkowym wypełnia zeznania podatkowe bez niczyjej pomocy. Prawie tyle samo osób (25%) powierza załatwienie tych spraw komuś z członków rodziny, np. małżonkowi, dzieciom czy wnukom. Blisko połowa (49%) natomiast musi korzystać przy wypełnianiu PIT-ów z pomocy czy porady innych osób.

Tabela 2

Czy swoje tegoroczne rozliczenia z podatku od dochodów osobistych wykonał(a)/wykona Pan(i) sam(a), bez niczyjej pomocy, czy też skorzystał(a)/skorzysta Pan(i) z mocy lub rady kogoś z rodziny, znajomych lub fachowych doradców?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IV '98 N=672	IV '99 N=630
	w procentach	
Rozliczam się i wypełniam zeznania podatkowe sam(a), bez niczyjej pomocy	26	26
Moje sprawy podatkowe załatwił/załatwi za mnie ktoś z najbliższej rodziny (mąż, żona, córka, syn, wnuk, wnuczka)	28	25
Przy wypełnianiu zeznań podatkowych skorzystałem(a)/skorzystam z pomocy, porad innych osób	46	49

Ci, którzy sami wypełniają formularze podatkowe, na ogół (81%) uważają, że jest to łatwe, natomiast korzystający z pomocy członków rodziny lub innych osób w większości są przeciwnego zdania.

Do osób samodzielnie wypełniających PIT-y należą przede wszystkim badani z wykształceniem wyższym (47%) i średnim (34%). Wśród respondentów mających wykształcenie zasadnicze zawodowe lub podstawowe osób takich jest znacznie mniej (13%). Ważne w tej sprawie jest doświadczenie: badani najmłodszy (w wieku 18-24 lat) - z których wielu przypuszczalnie robi to po raz pierwszy - o wiele rzadziej niż inni samodzielnie wypełniają formularze zeznań (9%).

KORZYSTANIE Z ULG PODATKOWYCH

Spośród ankietowanych rozliczających się samodzielnie blisko dwie piąte (38%), podobnie jak w roku ubiegłym, planowało w trakcie roku podatkowego swoje wydatki tak, by móc skorzystać z odpisów podatkowych i ulg. Jak widać, zlikwidowanie w roku '97 możliwości odpisywania darowizn dla osób fizycznych - ulgi, z której mogła korzystać większość podatników - spowodowało trwały spadek odsetka osób biorących pod uwagę tę możliwość.

Tabela 3

Obowiązujący system naliczania podatków dochodowych umożliwia korzystanie z odpisów podatkowych i ulg. Czy w trakcie roku podatkowego planował(a) Pan(i) swoje wydatki w taki sposób, by w jak największym zakresie skorzystać z możliwości ulg i odpisów podatkowych i w rezultacie zapłacić jak najmniejszy podatek?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IV '97 N=727	IV '98 N=672	IV '99 N=630
	w procentach		
Zdecydowanie tak	18	15	14
Raczej tak	34	21	24
Raczej nie	19	34	30
Zdecydowanie nie	29	28	31
Trudno powiedzieć	1	2	2

Przyjmowanie jakiegś strategii wydatków z myślą o podatkowych odliczeniach i ulgach występuje wśród ankietowanych tym częściej, im lepiej są wykształceni oraz im lepszą mają sytuację materialną (mierzona wysokością dochodów na osobę w rodzinie oraz oceną warunków materialnych swego gospodarstwa domowego). Na ulgi i odpisy liczą więc przede wszystkim zamożniejsi członkowie naszego społeczeństwa.

Podobnie jak rok temu, z możliwości odpisów podatkowych korzysta obecnie ponad połowa (55%) rozliczających się samodzielnie z urzędem podatkowym - prawie wszyscy planujący to wcześniej (93%) oraz blisko jedna trzecia (31%) tych, którzy wcześniej o tym nie myśleli.

Tabela 4

Czy rozliczając się za ubiegły rok skorzystał(a) Pan(i) lub ma Pan(i) zamiar skorzystać z jakichś ulg i odpisów?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V '93	II '94	III '96	IV '97	IV '98	IV '99
	w procentach					
Tak	10	24	28	65	57	55
Nie	89	75	68	33	42	44
Nie wiem	1	1	4	2	1	1

Wykształcenie, zwłaszcza wyższe, oraz dobra sytuacja materialna i zamieszkanie w dużych aglomeracjach to cechy wyróżniające osób korzystających z ulg i odpisów podatkowych. Spośród grup zawodowych są to przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, a następnie pracownicy umysłowi niższego szczebla (zob. tabele aneksowe).

Najpopularniejszą ulgą są od lat odpisy wydatków związanych z remontem mieszkania. W stosunku do roku ubiegłego odsetek korzystających z tej ulgi jeszcze się zwiększył. Drugą pod względem popularności formą obniżenia podatków stały się odpisy wydatków na prywatne leczenie się - w tym roku dotyczą one już co czwartego podatnika. W porównaniu z rokiem ubiegłym zmalała natomiast liczba ankietowanych wykorzystujących ulgi z tytułu wydatków na kształcenie dzieci oraz na doksztalcanie się i doskonalenie zawodowe.

Tabela 5

Rodzaj wykorzystanej ulgi lub odpisu	Odpowiedzi osób korzystających z ulg i odpisów			
	III '96	IV '97	IV '98	IV '99
	w procentach			
Remont mieszkania	57	53	58	62
Wydatki na prywatne leczenie	-	-	22	27
Wydatki na kształcenie (również w szkołach wyższych) i dojazdy dzieci do szkoły*	6	6	24	19
Wydatki na doksztalcanie i doskonalenie zawodowe	17	16	13	14
Wydatki na przyrządy i pomoce naukowe	12	15	17	11
Zakup, budowa mieszkania, domu	12	11	10	11
Darowizna na szlachetne cele**	34	51	10	7
Wydatki na niepełnosprawnych	3	2	4	5
Odpis związany z oszczędzaniem w kasie mieszkaniowej			1	1
Zakup działki budowlanej	2	1	1	1
Wydatki na prywatne renty	-	-	1	1
Inne wydatki podlegające odliczeniom	15	10	14	12

* W latach '96 i '97 pytanie dotyczyło tylko wydatków na dojazdy dzieci do szkół
 ** W latach '96 i '97 pytanie dotyczyło wydatków na darowizny na rzecz osób lub instytucji

Z najpopularniejszej formy obniżenia podatku - odpisów wydatków na remont mieszkania - częściej niż inni korzystają ankietowani z wykształceniem podstawowym (77%) i żyjący w złych warunkach materialnych (71%).

Inaczej jest na ogół z wykorzystywaniem innych odpisów. Im zamożniejsi oraz im lepiej wykształceni są respondenci, tym częściej deklarują korzystanie z ulg związanych z zakupem lub budową domu czy mieszkania, wydatkami na doksztalcanie i doskonalenie

zawodowe, przyrządy i pomoce naukowe oraz na leczenie się prywatnie. Osoby z wyższym wykształceniem ponadto częściej niż inne dokonują odpisów związanych z wydatkami na niepełnosprawnych oraz darowiznami na szlachetne cele. Jedynie w korzystaniu z odpisów na kształcenie dzieci nie ma istotnych różnic związanych z wykształceniem i sytuacją finansową respondentów.

Nie jest możliwe uchwycenie istotnych statystycznie społecznych zróżnicowań w przypadku odpisów wykorzystywanych jedynie przez nielicznych (z tytułu oszczędzania w kasie mieszkaniowej, zakupu działki budowlanej, prywatnych rent), ale są to raczej osoby wykształcone i zamożne.

Spośród podatników korzystających z ulg i odpisów większość (58%) uwzględnia w rozliczeniu podatkowym tylko jeden rodzaj wydatków podlegający odliczeniu. Niespełna jedna czwarta (23% - nieco mniej niż w roku ubiegłym) - wymienia dwa rodzaje. Z trzech lub większej liczby ulg korzysta tylko co piąty podatek (19%).

Tabela 6

Liczba wykorzystywanych odpisów i ulg podatkowych	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IV '97 N=472	IV '98 N=385	IV '99 N=343
	w procentach		
Jedna	49	57	58
Dwie	33	26	23
Trzy lub cztery	16	12	17
Pięć lub więcej	2	5	2

Mieszkańcy wsi wykorzystują na ogół tylko jedną ulgę (71%), natomiast z dwóch oraz trzech i większej liczby ulg korzysta średnio co trzeci podatek mieszkający w wielkich aglomeracjach miejskich. Dążenie do obniżenia płaconego podatku bardzo wyraźnie wiąże się z poziomem wykształcenia: trzy i więcej rodzajów odpisów spotykamy najczęściej wśród osób z wyższym wykształceniem (44%), znacznie rzadziej wśród ankietowanych z wykształceniem średnim (16%), a jeszcze rzadziej - wśród respondentów mających wykształcenie zasadnicze zawodowe (8%) i podstawowe (11%).

Wysiłki podejmowane w celu uproszczenia kwestionariuszy zeznań podatkowych przynoszą - jak dotychczas - niewielkie rezultaty. Wypełnianie PIT-ów nadal sprawia trudność ponad połowie podatników, którzy indywidualnie rozliczają się z urzędem skarbowym; tylko jedna czwarta z nich radzi sobie z tym sama, pozostali zaś powierzają wypełnienie formularzy komuś z rodziny lub innej osobie.

Z ulg i odpisów podatkowych skorzysta w tym roku nieznacznie tylko mniejsza liczba rozliczających się samodzielnie niż w poprzednim roku, znacznie jednak mniej niż w rekordowym pod tym względem roku podatkowym '96.

Najczęściej wykorzystywana ulga - z tytułu wydatków na remont mieszkania - jeszcze zyskała na popularności. Częstsze stało się też odpisywanie wydatków na prywatne leczenie. Natomiast mniej osób odlicza wydatki na kształcenie dzieci oraz na przyrządy i pomoce naukowe, mniej też odpisuje darowizny na szlachetne cele. Inne rodzaje ulg i odpisów wykorzystuje się równie często jak przed rokiem.

Wprawdzie z ulg podatkowych najczęściej korzystają osoby z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla, ale i w innych kategoriach społecznych odsetki starających się o obniżenie podatku są znaczne (od dwóch do trzech piątych rozliczających się samodzielnie). Jednak z wysoką pozycją społeczną wiąże się o wiele częstsze korzystanie z trzech lub więcej odpisów i ulg podatkowych.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Proszę powiedzieć, czy należy Pan(i) do osób, które powinny do 30 kwietnia złożyć zeznanie w urzędzie skarbowym w sprawie rozliczenia podatku od dochodów osobistych za rok 1998? 1 - Tak, już to zrobiłem(a)m; 2 - Tak, ale jeszcze tego nie zrobiłem(a)m; 3 - Nie, ponieważ zeznania składa za mnie mój zakład pracy bądź ZUS; 4 - Nie, ponieważ nie muszę płacić podatku; 5 - Nie, z innych powodów

	(%)					
	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	36	22	26	13	4	1092
Płeć						
Mężczyźni	35	24	25	13	3	517
Kobiety	37	20	27	12	5	575
Wiek						
18-24 lat	36	10	5	44	5	157
25-34	37	34	16	9	4	193
35-44	46	27	14	11	3	226
45-54	46	31	13	4	6	202
55-64	32	15	46	5	3	135
65 lat i więcej	15	6	69	7	4	179
Miejsce zamieszkania						
Wieś	28	15	33	18	7	392
Miasto do 20 tys.	41	24	33	10	1	145
20 - 100 tys.	42	22	25	10	2	220
101 - 500 tys.	42	27	20	8	4	218
501 tys. i więcej mieszk.	33	32	19	11	4	116
Wykształcenie						
Podstawowe	24	10	45	16	5	364
Zasadnicze zawodowe	39	21	21	16	4	280
Średnie	45	27	15	9	4	356
Wyższe	43	50	7	1	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	42	52	4	2	0	71
Prac. umysł. niż. szczebla	50	43	7	0	0	121
Pracownicy fiz.- umysł.	52	32	16	0	0	89
Robotnicy wykwalifikowani	46	31	20	2	1	122
Robotnicy niewykwalifik.	70	24	6	0	0	45
Rolnicy	18	7	7	47	22	59
Pracujący na własny rach.	51	31	6	3	9	51
Bierni zawodowo						
Renciści	27	9	60	3	1	141
Emeryci	21	6	64	5	4	197
Uczniowie i studenci	9	5	0	78	8	56
Bezrobotni	36	16	9	29	9	89
Gospodynie domowe i inni	31	15	4	40	11	51
Pracuje w:						
sferze budżetowej	47	43	9	0	1	108
sekt. państw., publicznym	48	28	19	2	3	129
sp. właśc. pryw. i państwa	47	36	14	3	0	92
sekt. pryw. poza rolnict.	55	36	7	0	2	194
prywatnym gosp. rolnym	19	5	13	44	19	71
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	37	15	24	19	5	181
276 - 399	38	13	29	12	8	133
400 - 549	33	24	32	7	3	235
550 - 799	32	30	31	6	2	149
Powyżej 799 zł	45	31	20	4	0	133
Ocena własnych war. mater.						
Źle	37	14	31	13	5	325
Średnie	33	24	25	13	4	492
Dobre	41	26	20	11	3	275
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	35	14	43	8	0	68
Raz w tygodniu	36	21	26	13	4	595
Kilka razy w miesiącu	36	16	26	12	10	141
Kilka razy w roku	37	30	16	12	5	197
W ogóle nie uczestniczy	33	24	29	13	1	87
Poglądy polityczne						
Lewica	40	24	21	13	2	286
Centrum	39	25	22	11	4	273
Prawica	35	23	26	12	4	268
Trudno powiedzieć	30	15	34	14	7	263

Tabela 2. Czy rozliczając się za rok 1998 skorzystał(a) lub ma Pan(i) zamiar skorzystać z jakichś ulg i odpisów?

(%)

	Tak	Nie	Jeszcze nie wiem	Liczba osób
Ogółem	54	44	1	630
Płeć				
Mężczyźni	53	46	2	305
Kobiety	56	42	1	325
Wiek				
18-24 lat	41	58	1	72
25-34	51	46	2	137
35-44	62	36	1	165
45-54	54	45	1	156
55-64	53	45	2	63
65 lat i więcej	60	40	0	37
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	47	3	169
Miasto do 20 tys.	53	47	0	95
20 - 100 tys.	55	44	1	140
101 - 500 tys.	54	44	2	149
501 tys.i więcej mieszk.	65	35	0	76
Wykształcenie				
Podstawowe	50	48	3	122
Zasadnicze zawodowe	41	56	3	167
Średnie	58	42	0	255
Wyższe	76	24	0	86
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	76	24	0	67
Prac. umysł. niż. szczebla	67	33	0	113
Pracownicy fiz.- umysł.	56	41	3	75
Robotnicy wykwalifikowani	45	55	0	94
Robotnicy niewykwalifik.	39	51	10	42
Rolnicy	44	56	0	15
Pracujący na własny rach.	40	60	0	42
Bierni zawodowo				
Renciści	54	46	0	51
Emeryci	59	40	1	55
Uczniowie i studenci	30	70	0	8
Bezrobotni	41	55	4	47
Gospodynie domowe i inni	50	50	0	23
Pracuje w:				
sferze budżetowej	61	37	2	97
sekt. państw., publicznym	57	41	3	98
sp. właśc. pryw. i państwa	55	43	1	76
sekt. pryw. poza rolnictw.	54	45	1	176
prywatnym gosp. rolnym	48	52	0	17
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	29	69	2	95
276 - 399	54	45	1	67
400 - 549	57	41	1	136
550 - 799	65	34	1	92
Powyżej 799 zł	69	30	1	101
Ocena własnych war. mater.				
Złe	41	58	1	164
Średnie	59	39	2	282
Dobre	59	40	1	184
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	56	37	7	33
Raz w tygodniu	58	42	1	340
Kilka razy w miesiącu	48	51	1	73
Kilka razy w roku	50	48	2	132
W ogóle nie uczestniczy	51	47	2	49
Poglądy polityczne				
Lewica	53	45	1	181
Centrum	52	48	0	173
Prawica	59	38	3	157
Trudno powiedzieć	54	44	1	118